

ÇOCUĞUN SPORA YÖNELMESİNDE AİLENİN ROLÜ VE ÖNEMİ

Gülten HERGÜNER*

Sporun vücuda sağladığı faydalar, bütün dünyada tartışmasız kabul edilmekte ve insan hayatında vazgeçilmez yeri olduğuna inanılmaktadır. Bir bilim dalı olan sporun günümüzde önemli bir meslek alanı haline geldiği de gözlenmektedir.

Spor, fizyolojik ve psiko-sosyal yönlerden ferdin uyumlu ve dengeli gelişimini sağlayan bir etkinliktir. Dolayısıyla ferdin sosyal hayata intibakında sporun yeri ve önemi küçümsenemez. Şöyle ki, birey bir yandan sağlığını korurken diğer yandan da statü kazanmakta, ekonomik gücünü arttırmakta ve meslek edinmektedir.

Toplumun sağlıklı olması tek tek fertlerin sağlıklı olmalarına bağlıdır. Fertlerin sağlıklı bir bünyeye kavuşabilmeleri de fiziki aktivitelerin düzenli yapılmasını gerektirir.

Türk toplumu zengin bir kültüre sahip, sağlam aile yapısı üzerine kurulmuş fakat, ferdin beden ve psikolojik gelişimi üzerinde olumlu etkileri olan sporu günlük hayatında alışkanlık haline getirememiştir. Ayrıca kitle sporu da toplumumuzda yaygınlaşmamıştır. Zaten ülkemizde aktif spor yapanların sayısı oldukça azdır. Bunun yanında sağlık için spor yapanların oranı daha da düşüktür. Özellikle bayanların spora katılımları normal düzeylerin çok altındadır.

Genç bir nüfusa sahip ülkemizde 5-25 yaş grubunda 20 milyonun üzerinde çocuk ve gencimiz bulunmaktadır. Bu kadar genç potansiyeli olan ülkemizde 1989 yılı sonu itibariyle 900 bin civarında lisanslı sporcumuz, 2 milyonu aşkın okul içi ve dışı spor faaliyetlerine katılan öğrencimiz, ayrıca boş zamanlarını değerlendirme için spor yapan 1 milyon vatandaşımızın olduğunu kabul edersek, 50 milyonu aşkın nüfusa sahip ülkemizde iki

(*) Ondokuz Mayıs Üniv. Eğitim Fak. Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğr. Gör.

yıl öncesine kadar spor yapanların sayısı 4 milyonu aşmamaktadır.¹ Bugün de 60 milyonluk nüfusumuzda bu oranların pek fazla değiştiği söylenemez.

1990 Spor Şûrâsında «Nüfusumuzun 1/3'ne spor yapma alışkanlığı kazandırılmalıdır» ilkesi hedef olarak benimsendiği halde arzu edilen bu orana şimdilik ulaşamamıştır. Bu hedefe varılabilmesi için her şeyden önce ailelerin spor konusunda bilinçlendirilerek desteğinin alınması gereklidir. Çünkü ailenin toplum ve çocuklar açısından yeri çok önemlidir.

Aile, içinde insan neslinin devamlılığının sağlandığı, topluma hazırlama sürecinin ilk cereyan ettiği eşler ve çocuklar arasında belli ölçüde içten, sıcak, güven verici ilişkilerin kurulduğu bir kurumdur.² Çocuk en büyük psikolojik ve fiziksel etkileşimini ailesi içinde yaşar. Çocuk açısından aile içinde kazanılan değerler çok önemlidir.

İnsan ilişkilerinin insan hayatındaki yeri ve önemi inkâr edilemediği gibi küçümsenemez de. İnsanoğlu kurduğu psikolojik ve sosyal ilişkiler ağı içinde gelişmekte ve kendini gerçekleştirmektedir.³ O halde eğitilmiş anne-babanın, çocuğun spora kanalize edilmesindeki rolü de inkâr edilemez.

Çocuk bakımı, ilgi ve ihtiyaçların karşılanması, anne-babanın eğitim düzeyi ile çocukların benlik gelişimi arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu kabul edilir.⁴

Çocukları hayata ruhsal yönden güçlü ve dengeli hazırlamak, fizikî gelişimleri için gerekli imkânları oluşturmak, toplum yapımıza uygun ahlâkî değerler, inanç ve amaçlar geliştirmesini sağlamak, kısaca Türk toplumuna faydalı fertler yetiştirmek ailenin görevlerindedir.

Sağlıklı nesillerin yetiştirilmesinde bir eğitim şekli olan spordan faydalanmak gereklidir. Sporun bedeni, ruhi gelişimi sağladığı gözardı edilmemeli hatta ailelerin görevleri arasında çocuklarını kız-erkek ayırımı yapmadan kabiliyetleri doğrultusunda spora yönlendirmek olmalıdır. Zira spor, kişinin sağlığını korur, kendisine güvenini, cesaretini artırır, başarıyı, yenilgiyi, umudu ve paylaşmayı öğretir. Ani karar verme yeteneğini, dikkatini, koordinasyon gücünü geliştirir.

1. «Spor Eğitimi ve Öğretimi» Spor Şûrası Ön Komisyon Raporları, (Ankara: 1990), s. 22.
2. Ö. Ozankaya, *Toplum Bilimine Giriş*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No. 375, 1975), s. 203.
3. K. Ersanlı, «Orta Öğretimde Öğretmen-Öğrenci İlişkilerinin Dayandığı Temeller» *Eğitim Fakültesi Dergisi*, (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını, S. 4, 1989), s. 40.
4. K. Ersanlı, *Benliğin Gelişimi ve Görevleri*, (Samsun: Erol Matbaa 1991), s. 24.

İlk eğitim gibi spor sevgisi de çocuğa ailede verilmelidir. Örneğin, Ebeveynler okul yaşından önce çocuklarının elinden tutup, spor salonlarına, yarışmalara, maçlara götürebilmelidir. Çocuklarını önce izleyici olarak spora motive etmeli, spor yapan akran grupları izletilerek kendilerinin de sportif çalışmalar yapabileceği konusunda cesaret verilmelidir. Çocuk küçük yaşta spor yapmaya yönlendirilmeli ve spor faaliyetleri okul döneminde de devam ettirilmelidir. Aileler çocuklarını derslerinde başarısız olacağı endişesi ile spordan uzaklaştıracaklarına, onlara günlük hayatlarını iyi organize etmelerini, zamanlarını israf etmeden faydalı amaçlarda kullanmayı öğretmelidirler. Dolayısıyla dersine, spora, dinlenmeğe, eğlenmeğe vs. zamanını iyi ayarlayan çocuklar ve gençler hem derslerinde hem de spor faaliyetlerinde başarılı olabileceklerdir. Böylelikle de ailelerin spora bakışları daha olumlu olacaktır.

Aile ve okul işbirliği iyi duygu ve düşüncelerin belirginleşmesine yardımcı eder.⁵ Yeteri derecede spor kültürüne sahip aileler çocuklarını okul öncesi ve okul döneminde spora teşvik etmekle onların bir çok normal dışı davranışlara yönelmelerini önlemiş olurlar.

Genellikle normal dışı olarak ifade edilen eğilimler (Anomi), ahlâki değerlerdeki aşınma, dağılma, kural dışılık yada ahlâki ve manevî hayat ile çelişkiye düşmektedir.⁶ Aile, spor aracılığı ile çocuğunu uyuşturucu, alkol, kumar alışkanlıklarından ve anarşik olaylara âlet olma gibi bir çok yanlış davranışlardan uzak tutmuş olacaktır.

Ayrıca gençlerin saldırganlık duygusu (agressivite) ve cinsiyet içgüdü-sünün dinamik enerjisi (libido)'nin en olumlu şekilde çıkış bulduğu yol da spordur. Çalışma ve antremanlar sonunda bu enerjilerin başarıya, maddesyaya dönüşmesi (Süblümation) mümkündür.⁷ Bütün bunlar sporun nâdenli yararlı bir faaliyet olduğunu ortaya koymaktadır. Buna rağmen toplumumuzda kız çocukları ve kadınlar için spor, bir lüks olarak görülmüş ve erkeklere yönelik bir etkinlik olarak yorumlanmıştır. Erkeklerin sportif etkinliklere katılmalarına bayanlara kıyasla daha sıcak bakılmıştır. Kız çocukları sportif faaliyetlerde, fizikî özellikleri ve geleneksel sebeplerden dolayı hep ikinci plânda kalmışlardır. Bu da aktif bayan sporcu sayısının düşmesine ve geleceğin anneleri olacak kişilerin spor konusunda eğitilmelerinin engellenmesine sebep olmaktadır.

5. N. Nirun, «Türkiye'nin Sosyal Gelişiminde Ailenin Rolü ve Önemi» **I. Aile Şûrası Bildirimleri**, (Ankara: 1990), s. 164.

6. M. Erkal, «Türkiye'de Boşanmalar ve Bazı Sapma Davranışlar» **I. Aile Şûrası Bildirimleri**, (Ankara: 1990), s. 212.

7. R. Doksat **Spor Psikolojisi 1985-1986 Öğretim Yılı Ders Notları**, İstanbul.

Kadın, anne olarak aile il toplum arasında en sağlam köprüdür.⁸ Çocuğun ilgilerinin doğması ve gelişmesinde annenin oldukça önemli rol oynadığı bilinmektedir. Bu nedenle sağlıklı nesillerin yetiştirilmesi için öncelikle kadınların spor konusunda eğitilmeleri gereklidir.

Ailede çocuk eğitiminin başarısı, Türk Kadınıni desteklemek ve toplum içindeki saygınlığını korumakla mümkündür.⁹ Kadının ruhen ve bedenen sağlıklı olması gereklidir ki, yetiştireceği çocuklar ve üstleneceği görevler de sağlıklı olabilsin. Bunun için de, düzenli olarak spor (cimmastik, koşu, bisiklet vs.) yapmak, bizim hareketten yoksun hayat tarzımızda her yaştaki bayanlar için, sağlık, kendine güven, fizikî kondisyon ve güzellik yanında psikolojik olarak da kendilerini iyi hissetmelerini sağlayacak emin, basit ve iyi bir yoldur.¹⁰

Türkiye gibi yatırım kaynakları kıt olan ülkelerde kaynaklardan en yüksek verim elde edilmesinin esas alınması gerektiğine göre eğitimde kadın-erkek ayırımına yer vermeden zekâ ve kabiliyet kriterleri ön planda tutulması zorunludur.¹¹ Ailelerin de çocukları arasında cinsiyet ayırımı gözetmeden ilgilerine göre bir spor branşına teşvik etmeleri en doğru davranış olmalıdır. Günümüzde sporun bir çok branşında kadınlar da artık erkekler kadar başarılı olmaktadır. Öyleyse, kadın-erkek ayırımı veya eşitliği için değil «Sağlık İçin Spor» yapmak gereklidir.

Kadın ve erkek olarak her iki cins de yaradılıştan gelen özelliklere sahiptir. Bazı konularda erkekler, bazı işlerde ise kadınlar başarılıdır. O halde iki cins arasında mukayese yapmak ve tam bir eşitlik temin etmeğe belki de gerek yoktur.¹² Ailede bireylerin birbirinden farkı yoktur. Ailede baba ne ise anne de odur. Birini diğereine tercih etmek; ailenin sağlıklı bir şekilde devamına kastetmek ve yuvanın kutsiyetini görmezlikten gelmektir. Biri anne, diğeri baba olma özelliğini ve varlığını birbirine borçludurlar. Kısacası birbirlerinin varlık sebebidirler. Çocuk ise bu bütünlüğün mü-rüvetidir.¹³ Çocuk için baba, anne ayırt edilemez, birbirine tercih edilemez

8. M. Erkal, *Sosyoloji (toplumbilim)*, (İstanbul: 1982, 3. baskı), s. 178.
9. A. Güzel, «Ailede Çocuk Eğitimi» I. Aile Şûrası Bildirileri, (Ankara: 1990), s. 401.
10. Horst Cotta, *Sport Treiben Gesund Bleiben* (München: 1988), s. 138.
11. M. Erkal, *Sosyoloji (toplumbilim)*, (İstanbul: 1982, 3. baskı), s. 381.
12. B. Kodaman, «Tanzimattan Sonra Türk Kadını» *Eğitim Fakültesi Dergisi*, (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını, S. 5, 1990), s. 133.
13. K. Ersanlı, «Aile İçi İlişkilerin Dayandığı Psikolojik Temeller» *Eğitim Fakültesi Dergisi*, (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını, S. 5, 1990) s. 48.

değerde olduğu gibi anne, baba için de çocuklar (kız-erkek) aynı konumdadırlar.

Bütün bunları gözönüne alarak, çocuklar aileleri tarafından cinsiyet ayrımı yapılmaksızın spora yönlendirilmelidirler. Zaten Anayasamızın 59. maddesi de «Devlet her yaştaki Türk vatandaşının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder ve başarılı sporcuyu korur» şeklinde çocuk-büyük, kadın-erkek hiçbir ayırım gözetmeden herkesi spor yapmaya teşvik etmektedir.

Çocukların temel becerilerinin geliştirilmesi, yeteneklerinin tespit edilerek, başarılı sporcuların bulunması ve yetiştirilmesi sporumuzun geleceği açısından önemlidir. Bunun için de ailelerin sporun bütün faydalarına inanmaları ve okul-aile işbirliğine önem vermeleri gerekmektedir. Kısaca ailelerin çocuklarını bu konuda eğitmeleri için, spor kültürüne sahip olmaları gereklidir. Yeterli bilgiye sahip aileler çocuklarını en sağlıklı şekilde Spor yapmaları için teşvik edecek ve destek olacaklardır. Dolayısıyla ailece aynı heyecanı duyabilecek, başarıyı, yenilgiyi paylaşmayı birlikte hissedeceklerdir. Böylece spor, kuşaklar arası çatışmayı azaltarak, kaynaşmayı sağlayacaktır.

Amacımız iyi ilişkiler sağlamak, insan yetiştirmek olduğuna göre şu Çin Atasözüne duyarlı olmak gerek : «Her yıl mahsül alcaaksan buğday yetiştir, on yılda bir mahsül alacaksan ağaç yetiştir, devamlı mahsül almak istiyorsan insanı yetiştir.»

Bütün bu açıklamalardan anlaşılıyor ki, çocuğun spora yönelmesinde ailenin rolü büyüktür. Öyleyse bireyin sağlıklı gelişimi için gerekli olan sportif etkinliklerin yaygınlaşmasında da aile başta olmak üzere bütün eğitim kurumlarımıza önemli görevler düşmektedir. Hedef «Çocukları küçük yaşta spora yöneltmek» olmalı, bunun için de gayret sarfedilmelidir. Zira çocuklarımız toplumumuzun geleceği ve yapı taşlarıdır. Öyleyse onları her bakımdan sosyal hayata hazırlamak en önemli görevlerimizden sayılmalıdır.